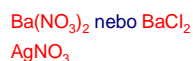

Skupinová činidla pro anionty

Anionty lze rozdělit do skupin na základě reakcí se skupinovými činidly:

Činidla pro redoxní reakce aniontů:

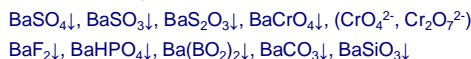
Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

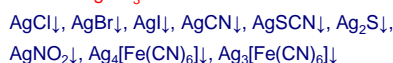
Kvalitativní analytická chemie

Analytické třídy aniontů

1. sráží se $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$

2. sráží se AgNO_3

3. nesráží se NO_3^- , ClO_3^- , ClO_4^-

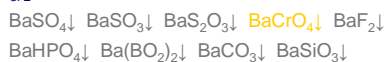
Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Skupinové reakce aniontů s $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$

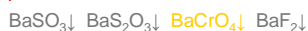
$\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$:

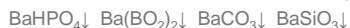
nerozpustné v H_2O , zřed. CH_3COOH a zřed. HCl :

nerozpustné v H_2O a zřed. CH_3COOH ,
ale rozpustné ve zřed. HCl :

nerozpustné v H_2O , ale rozpustné ve zřed. CH_3COOH :

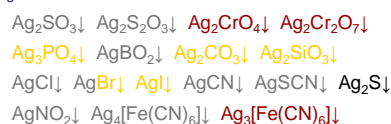
Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Skupinové reakce aniontů s AgNO_3

AgNO_3 :

nerozpustné v konc. NH_4OH : $\text{AgI}\downarrow$, $\text{Ag}_2\text{S}\downarrow$

rozpustné v konc. NH_4OH : $\text{AgBr}\downarrow$, $\text{AgSCN}\downarrow$, $\text{Ag}_4[\text{Fe}(\text{CN})_6]\downarrow$

Ostatní sraženiny jsou rozpustné ve zřed. NH_4OH .

Analytická chemie

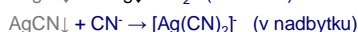
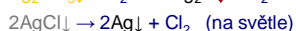
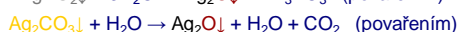
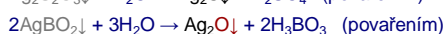
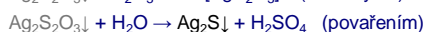
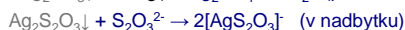
9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Vlastnosti některých stříbrných solí

AgF je rozpustný ve vodě

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Redoxní skupinové reakce aniontů

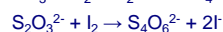
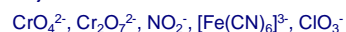
KMnO_4 oxiduje ve zřed. H_2SO_4 :

I_2 oxiduje v NaHCO_3 :

KI redukuje ve zřed. HCl :

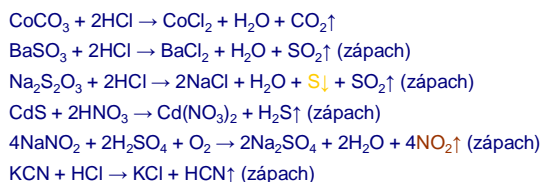

Analytická chemie

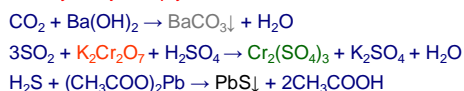
9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Anionty těkavých kyselin

důkazy těkajících plynů:

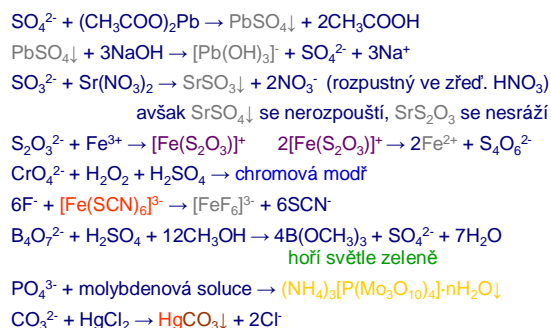

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Selektivní a specifické reakce 1. třídy

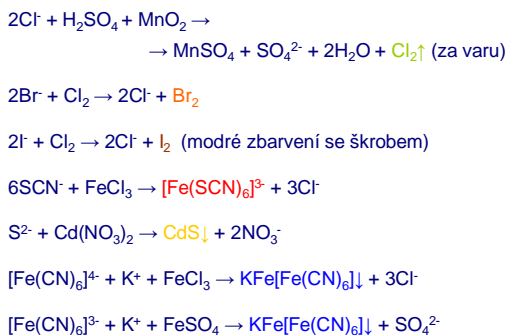

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Selektivní a specifické reakce 2. třídy

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Selektivní a specifické reakce 3. třídy

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Pracovní postup v kvalitativní analytické chemii

1. mikroskopavky
  2. stojánek na mikroskopavky
  3. kapátka
  4. skleněné tyčinky
  5. kapkovací destička
  6. hodinová sklíčka
  7. špachtlička
  8. centrifuga
1. roztoky činidel v lahvičkách s kapátko
  2. pevná činidla v prachovnicích
  3. některá činidla si připravujeme čerstvá

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Selektivní a specifické reakce v organické (a biochemické) analýze

- škrub s I_2 v KI poskytuje intenzivní modré zbarvení
- dextrin s I_2 v KI poskytuje hnědé zbarvení
- bílkoviny s CuSO_4 a NaOH poskytují fialové zbarvení (tzv. biuretová reakce)
- aminokyseliny s ninhydrinem poskytují žluté až modré zbarvení
- glukosa s CuSO_4 a NaOH poskytuje hnědočervený Cu_2O
- třísloviny (tanin) s FeCl_3 poskytují modré zbarvení
- acylpyrin (kyselina acetylsalicylová) s $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ poskytuje fialové zbarvení

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Kvalitativní analýza organických sloučenin Identifikace organických sloučenin

Klasický postup identifikace organických látek

zkouška na jednotnost

chemické individuum či směs (bod tání, bod varu)

metody molekulárně analytické

vlastnosti látky dané molekulou jako celkem (skupenství, barva, zápach, bod tání, bod varu, index lomu, rozpustnost)

metody elementárně analytické (elementární analýza)

degradace látky až na jednotlivé prvky a určení jejich poměrného zastoupení jako empirického vzorce sloučeniny

metody strukturně analytické

přítomnost funkčních skupin určujících vlastnosti organických látek (skupinové, selektivní a klasifikační reakce)

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Skupinové, selektivní a klasifikační reakce

Skupinová reakce: fenoly (Ar-OH), enoly (R=COH-R'), merkaptany (R-SH) a thiofenoly (Ar-SH) s FeCl_3 v alkoholu poskytují fialové zbarvení $[\text{Fe}(\text{H}_2\text{O})_5(\text{Ar-OH})]^{3+}$

Klasifikační reakce: aldehydy a ketony srážejí barevný hydrazon s 2,4-dinitrofenylhydrazinem, který klasifikuje danou látku jako karbonylovou sloučeninu

Selektivní reakce: aldehydy nikoliv však ketony redukuje Tollensovo činidlo $[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]\text{OH}$ na kovové stříbro

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Instrumentální metody identifikace

Instrumentální metody identifikace organických látek

hmotnostní spektrometrie (MS)

umožňuje určit relativní molekulovou hmotnost, sumární vzorec a tedy i elementární složení látky
poskytuje i strukturní informace ze štěpení molekul

jaderná magnetická rezonanční spektrometrie (NMR)

umožňuje získat informace o struktuře molekul jako je počet různě vázaných atomů, způsob vazby atomů, počet atomů určitého druhu a počet sousedních atomů

infračervená spektrometrie (IR)

měří vibrační a rotační spektra molekul
poskytuje informaci o struktuře molekul identifikací charakteristických skupin a vazeb

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Přehled analytických metod

Absolutní metody

chemické či klasické analytické metody

jednoduché, levné, přesné, relativně pomalé,
pouze pro vyšší koncentrace (0,1 až 0,0001 mol/L)

1. **vážení**
vážková analýza (gravimetrie)
elektrogravimetrie
stanovení vlhkosti
2. **měření objemu**
odměrná analýza (volumetrie)
gasometrie
3. **měření náboje**
coulometrie – instrumentální metoda

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

Komparativní či srovnávací metody

instrumentální analytické metody (použití standardů)

většinou složité a drahé, přesné, relativně rychlé,
vhodné i pro velmi nízké koncentrace (pod 0,0001 mol/L)

4. **měření elektrických vlastností** (elektroanalytické metody)
elektrochemické metody (oxidace či redukce analytu)
elektrometrické metody (vodivost, permitivita)
5. **interakce s elektromagnetickým zářením** (optické metody)
absorpční či emisní spektrální metody (výměna energie)
stáčení roviny polarizovaného světla (bez výměny energie)
6. **se separačním krokem** (separační metody)
chromatografické metody (separace mezi fázemi)
elektroforéza, hmotnostní spektrometrie (elektrické pole)
7. **ostatní** jako radiochemické a kinetické metody

Analytická chemie

9.7.2004 © Pavel Coufal

Kvalitativní analytická chemie

<http://www.natur.cuni.cz/~suchan>

